

Р. В. Пікус,

канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри страхування та ризик-менеджменту,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ОПТИМІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ РЕЙТИНГУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИКА

Фінансова стійкість страховика є об'єктивною умовою його успішної діяльності на ринку. Вона є запорукою виконання страховиком своїх зобов'язань перед страхувальниками, а отже, має постійно перебувати в полі зору як державного регуляторного органу, так і незалежних рейтингових агенцій. Специфічним проявом фінансової стійкості страховика виступає його платоспроможність, яка відображає здатність страхової компанії сплачувати за своїми зобов'язаннями у будь-який момент часу.

Держава, виступаючи гарантом інтересів страхувальників, здійснює нагляд за дотриманням страховиками умов забезпечення платоспроможності шляхом перевірки встановлених законодавством правил і нормативів. У країнах Євросоюзу питання платоспроможності страховиків регулюється спеціальними нормативними актами — Директивами Ради ЄС першого і другого покоління, які встановлюють для страхових компаній відповідні вимоги.

Директиви першого покоління, якими вже понад 30 років користуються в країнах ЄС, містять вимоги до створення кожною страховою компанією технічних резервів для забезпечення своєї діяльності (в тому числі математичних резервів зі страхування життя); покриття технічних резервів певними активами; дотримання кожною страховою компанією маржі платоспроможності, яка «відповідає активам компанії, вільним від будь-яких зобов'язань за вирахуванням нематеріальних активів» і визначається або на основі річного розміру премій, або на основі середньорічного розміру збитків за останні три фінансові роки (для компаній, що здійснюють загальне страхування) [1, с. 474—476] і на основі розмірів математичних резервів (для більшості видів страхування життя) [1, с. 526—528]; формування страховиками гарантійного фонду.

Відповідно до цих Директив, визначення маржі платоспроможності для страховиків полягає в зіставленні фактичної платоспроможності з розрахунковою нормативною. Фактична маржа платоспроможності визначається як різниця між активами (крім нематеріальних) і зобов'язаннями. У разі, якщо фактична маржа платоспроможності перевищує розрахункову нормативну, страхова компанія вважається платоспроможною.

Ідеологія розглянутих директив ЄС лягла в основу законодавчого унормування вимог до платоспроможності страховиків в Україні, запроваджених Законом України «Про страхування». Оцінка платоспроможності страхових організацій здійснюється за показником, який у вітчизняному законодавстві носить назву «запас платоспроможності». За своїм економічним змістом фактичний запас платоспроможності являє собою чисті активи страховика, тобто власні кошти, вільні від зобов'язань (нетто-активи). Визначення цього показника є важливим з огляду на те, що страхова організація, страховальники, державний наглядовий орган мають знати ті обсяги чистих ліквідних активів (власних коштів), якими володіє страховик і які можуть бути спрямовані на покриття страхових зобов'язань у випадку дефіциту коштів страхових резервів.

Якщо страхова компанія має недостатній рівень платоспроможності, то це може загрожувати їй застосуванням з боку органу нагляду за страховою діяльністю передбачених законодавством санкцій аж до відкликання ліцензії на право здійснення компанією страхової діяльності. Але слід зазначити, що практика вітчизняного нагляду за страховою діяльністю не знає жодного випадку порушення страховиками нормативів платоспроможності. Це пояснюється тим, що хоча вимоги до платоспроможності наближені до перших Директив ЄС (Solvency I), за суттю своєю вітчизняні законодавчі вимоги до платоспроможності страховиків є значно ліберальнішими.

Річ не тільки у більш лояльному підході до обчислення нормативних показників платоспроможності (це можна довести простим співставленням формул для розрахунку відповідних показників за вимогами законодавства ЄС і за вимогами вітчизняного законодавства). Головна проблема полягає у відсутності методології оцінки активів, які можуть розглядатися придатними для покриття зобов'язань страховиків. Розрахунок фактичного запасу платоспроможності здійснюється на основі даних щодо вартості активів, наведених у Балансі страховика без додаткової оцінки цих активів і коригування їхньої вартості з огляду на ступінь ліквідності таких активів (як це практикується у країнах Євросоюзу). Через це поря-

док визначення нетто-активів страховика, котрий використовується в Україні, не можна вважати досконалим. Не може вважатися досконалою й сама методика оцінки платоспроможності страхових компаній. Показник нетто-активів, що обчислюється шляхом зменшення загальної суми активів страховика на суму нематеріальних активів і зобов'язань, не дає уявлення щодо структури нетто-активів та їхньої якості. Отже, цілком можлива ситуація, за якої страховик, тримаючи портфель неліквідних активів, може, разом з тим, формально відповідати або навіть перевищувати нормативи платоспроможності. Йдеться про якість активів, якими покриваються страхові резерви і запас платоспроможності

У зв'язку з цим необхідно запровадити для оцінки активів вітчизняних страховиків методологію, подібну до тієї, що використовується у країнах Євросоюзу і передбачає умовне зменшення вартості активів страховика залежно від ступеня їх ліквідності за допомогою знижувальних коефіцієнтів або часткове вилучення зі складу сукупних активів окремих їх статей, які не можуть бути включені до загальної маси активів страховика, придатних для підтвердження його платоспроможності. Саме цей підхід дозволив би регуляторному органу і рейтинговим агенціям здійснювати адекватну оцінку платоспроможності вітчизняних страховиків і вживати адекватні заходи регуляторного впливу.

Список літератури

1. Регулювання сфери фінансових послуг у праві Європейського Союзу та перспективи адаптації законодавства України / [Вовк Т., Друзенко Г., Зугравий Г., Качка Т., Коноваленко І., Парапан М., Перестюк Н.] — Харків: Консул, 2002. — 912 с.

УДК 368.013

Л. О. Позднякова,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансових ринків,
Національний університет ДПС України

КРИЗА СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Світова фінансово-економічна криза завдала суттєвого негативного впливу на діяльність вітчизняного страхового ринку, поглибила застарілі та виявила низку нових, невирішених проблем. Однією із головних проблем вітчизняного страхового ринку є йо-